

Vel af sjer vikið

ÞAÐ ER bókin „Iceland and the Icelanders“ eftir dr. H. P. Briem, aðalræðismann í New York, sem jeg á við. Það er, í einu orði sagt, ljómandi bók. hvort sem litið er á lesmálið, eða hinar fögru litmyndir eftir Vigfús Sigurgeirsson. Og prentið er svo mjög til fyrirmyndar; alveg laust við þennan galla, sem er að fá yfirhönd, meir og meir; á íslenskum bókum og þó einkum blöðum, að prentsvertan sje svo spöruð, að eigi einungis er til stórlýta, heldur jafnvel alveg ólæsilegt á köflum.

Dr. H. P. Br. hefir tekist að koma fyrir í ekki löngu máli, alveg ótrúlega miklu af fróðleik um efni bókarinnar, og framsetningin er snildarleg. Tök höfundarins á ensku máli eru frábær, að svo miklu leyti sem mín miklu ófullkomnari þekking á málinu leyfir mjer að dæma.

Það yrði langt mál, ef jeg ætti að nefna eitthvað til muna af því, sem mjer finst mikil ástæða til að ljúka lofsorði á, en um gallana er fljótritað, og þó meiri nauðsyn að þeirra sje getið, vegna líklegrar endurútgáfu á þessari ljómandi bók. Sjerstök ástæða virðist mjer til að benda á, að þar sem segir, á

s. 15—16: „Great areas are covered with tuff, which in many cases originates from volcanic ashes, and we do not know the age of this“, þá hefði það verið rjett nálægt aldamótunum síðustu, að ókunnugt væri um aldur þessara jarðmyndana, en nú er ekki svo. eftir að vitað er, að mikill hluti landsins er yngri en fyrsta. ísöldin sem yfir þetta hnattsvæði hefir gengið. En þetta var ekki hægt að vita, fyr en það var sjeð, að mikið af íslensku bergi, sem talið var eldfjallamyndanir, og annars mjög torráðin jarðfræðileg gáta, er orðið til fyrir samstarf elds og íss. Eftir að það er sjeð, er óhætt að segja, að varla minna en 95 hundraðs hlutar ísaldatímabilsins á Íslandi hafi verið gersamlega ókunnir, þegar prófessor Þorvaldur Thoroddsen lauk rannsóknnum sínum. Er þar fundin jarðsöguleg fróðleiksnáma; sem mjög hlýtur að auka áhuga á íslenskri jarðfræðirannsókn, en heita má, að óunnin sje ennþá að mestu. Verður þó vonandi ekki lengi svo úr þessu, þar sem nú er svo miklu auðveldara að rannsaka þennan svo afarmerkilega jarðsögubátt en áður var, og kostur nokkurra mjög vel hæfra ungra jarðfræðinga íslenskra, til að vinna það verk.

Á s. 10 er afbragðs skemtilig litmynd af Kirkjufelli við Grundarfjörð, og hefði þar mátt geta þess, að þetta svo fróðlega fjall er að langmestu leyti hlaðið upp af bergtegund um, sem yngri eru en fyrsta ísöldin hjer á landi; og hefði það fyrir ekki alllöngu þótt í mesta lagi ólíklegt, að fjall, sem próf. Þorv. Thoroddsen hafði kallað fyrirmyndar blágrýtis-fjall („et typisk Basaltfjæld“), mundi, jafnvel að berginu til, reynast yngra en upphaf ísalda

tímabilsins hjer á landi. Virðist mjer ástæða til að geta þessa hjer að nokkru, af því að það er svo stórmerkilegt, jarðfræðilega, en hinsvegar ekki nægilega kunnugt; t. d. er í hinni nýu útgáfu af hinni miklu bresku alfræðibók (Encyclopaedia Britannica) ekki einu orði á það minst, en kaflinn, þar sem þessa ætti að vera getið, ritaður af algerðri vanþekkingu á hinni nýu jarðfræði Íslands. —

Ekki get jeg skilið, að það muni vera rjett hjá höfund þessarar ljómandi bókar, að skip landnámsmannanna hafi flest verið undir 50 fetum á lengd og 10 á breidd. Þegar þess er gætt, að landnámsmenn höfðu með sjer kvikfjenað, naut, hesta, sauðfje og fleira, sem vitanlega varð að ætla mik ið af vatni og rúmfreku fódri, auk þess sem margt fólk virðist hafa verið á sumum skipunum, þá virðist varla hugsanlegt annað en að skipin hafi verið mun stærri en dr. H. P.

Br. gerir ráð fyrir. Byrðingar og knerrir munu notaðir hafa verið til þessa stórkostlega ferðalags, en ekki langskip. Þess er getið, að hætt hafi verið við að fara herferð til Íslands, af því að Íslandshaf var talið lítt fært langskipum.

Vænt þykir mjer um, að dr. H. P. Br. minnst loflega á hinn ágæta landfræðing, prófessor Ellsworth Huntington, sem svo vel hefir tekið eftir því, að íslenska þjóðin geti, fyrir ætternis sakir, verið líkleg til að hafa eitthvað meira en í meðallagi til síns ágætis. ²eru í bókinni af íslenskum börn um og öðru fólki. En þó mætti helst það finna að þessari ljómandi bók, að ekki skuli þar vera fleiri mannamyndir, og þá sjerstaklega af íslenskum æskulýð. En ekki er sá galli höfundinum að kenna, heldur íslenskum listamönnum, sem ekki virðast hafa áttað sig á því ennþá eins og þyrfti, hvílíkt verkefni það væri fyrir þá, að lýsa íslenskum æskulýð, sem, eftir að ástæður fóru að batna, sýnir oss á svo eftirtakanlegan hátt, að það muni ekki vera eintómur skáldskapur, sem í sögum segir af líkamsatgervi hinna fornu Íslendinga, og enn fremur gefur fyrirheit um, að þar muni jafnvel geta orðið far ið fram úr, og það eigi allit-ið, ef framtíðin verður þannig, að þjóðin eigi þess nokkurn veginn kost, að þrífast eins og þarf.

1. febr.

Helgi Pjeturss

2 nokkru
2 myndir